

Аналіз виконання завдань і заходів районних та міських цільових соціальних програм з протидії торгівлі людьми в Кіровоградській області з 2012 по 2015 рр.

Відповідно до плану заходів з реалізації проекту „Посилення громадського контролю за формуванням, координацією та виконанням політики з протидії торгівлі людьми в Кіровоградській області” робочою групою здійснено збір даних за звітами установ, які працюють у відповідній сфері діяльності. Проаналізовано звіти департаменту соціального захисту населення Кіровоградської облдержадміністрації за 2012 - 2014 та I півріччя 2015 року; звіти райдержадміністрацій з данного напрямку діяльності тих районів, які надали інформацію. Також проаналізовано роботу відділів у справах сім'ї, молоді та спорту, відділів освіти райдержадміністрації, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, РВУМВС України в Кіровоградській області.

Діяльність вищезазначених установ розглядалася з точки зору виконання обласної соціальної цільової програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року.

Для обробки даних отримано інформацію з 21 району області, а також 4 міст обласного підпорядкування.

Дані, надані від районних адміністрацій, свідчать про те, що у 9 районах розпорядженнями голів райдержадміністрацій затверджені районні цільові соціальні програми з протидії торгівлі людьми та плани заходів.

В усіх районних адміністраціях та містах розпорядженнями голів призначені відповідальні особи щодо встановлення статусу особам, які постраждали від торгівлі людьми.

У Долинському районі розпорядженнями голови райдержадміністрації затверджено „Положення про управління соціального захисту населення Долинської районної державної адміністрації”, яке визначає напрям діяльності щодо протидії торгівлі людьми.

У Новгородківському, Новомиргородському та Олександрійському районах розпорядженнями голів райдержадміністрацій у 2014 році створені районні координаційні ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми та затверджено склад комісій.

У Новоархангельському районі голова райдержадміністрації видав розпорядження „Про затвердження Положення про районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді”, який опікується питаннями протидії торгівлі людьми.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Кіровоградській області приділяється увага з боку обласної адміністрації та органів місцевого самоврядування з питань протидії торгівлі людьми. Але, треба зазначити, що відповідна діяльність не носить системного характеру. В основному - це задекларований напрямок роботи. Лише у п'яти районах відбулись засідання

координаційних рад з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку та протидії торгівлі людьми. Лише в Оуфрїївському районі засідання координаційної ради з даного питання відбуваються систематично (щоквартально). Але немає можливості отримати протоколи засідань цих рад, вони не опубліковані на веб-сайтах райдержадміністрації, таким чином, немає доступу громадян до даної інформації.

В Олександрійському районі при управлінні соціального захисту населення райдержадміністрації створена і діє „гаряча лінія” з попередження торгівлі людьми, а також для звернень громадян, які постраждали внаслідок трудового або сексуального насильства. Але за весь період не зафіксовано жодного звернення. „Гаряча лінія” створена при Новгородківському районному центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді для звернення осіб, що постраждали від торгівлі людьми, але даних щодо звернень громадян немає.

Неможливо здійснити контроль щодо ефективності заходів з протидії торгівлі людьми, оскільки на регіональному рівні не проводяться анкетування з метою визначення рівня обізнаності різних груп населення з даного питання. Лише в Онуфрїївському районі було здійснено анкетування учнів у 2014 році під час проведення тижня профілактики з протидії торгівлі людьми. Інформації про результати анкетування немає.

Щоквартально районні державні адміністрації надають звіти до департаменту соціального захисту населення, де зазначають проведені заходи з даного напрямку діяльності. В усіх районах, окрім Онуфрїївського, проводяться перевірки РВ УМВС України в Кіровоградській області, управліннями соціального захисту та службами центру зайнятості, під час яких проводиться роз'яснювальна робота, а також забезпечується контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності законодавства у сфері модельного, розважального та туристичного бізнесу. Також в усіх районах, окрім Онуфрїївського, відповідними службами проводяться перевірки відповідності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, які надають платні послуги, пов'язані з посередництвом у працевлаштуванні громадян за кордоном, на підставі ліцензії, виданої Міністерством соціальної політики України. У м. Олександрії міським центром зайнятості узагальнюються звіти підприємств, які мають дозвіл на працевлаштування іноземців та осіб без громадянства.

Районними відділами у справах сім'ї, молоді та спорту, відділами освіти, РВ УМВС у Кіровоградській області здійснюється постійний контроль за дотриманням чинного законодавства щодо оздоровлення та відпочинку дітей за кордоном. Так у м.Кіровограді працівники відділу сім'ї та молоді Кіровоградської міської ради проводять бесіди з керівниками колективів про попередження торгівлі людьми під час підготовки учнів танцювальних колективів до виїзду за кордон. У свою чергу керівники колективів проводять роз'яснювальну роботу з дітьми та їх батьками. Виконавчий комітет Кіровоградської міської ради також здійснює контроль за дотриманням чинного законодавства з питань скоєння злочинних дій проти статевої

свободи та статевої недоторканості неповнолітніх під час їх навчання, оздоровлення та відпочинку.

Одним із завдань обласної цільової соціальної програми з протидії торгівлі людьми є підвищення професійного рівня працівників, які надають допомогу особам, що постраждали від торгівлі людьми, здійснюють їх реабілітацію та соціальну реінтеграцію. Темі навчань з попередження торгівлі людьми включені до програм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Кіровоградському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. Викладачами інституту розроблені курси, лекції та практичні заняття з питань протидії торгівлі людьми. У 2013-2014 роках проведено 48 заходів для педагогів-організаторів, психологів шкіл з теми попередження торгівлі людьми. У м. Кіровограді протягом 2013, 2014, 2015 років фахівці управління освіти міськради брали участь у нарадах та засіданнях методичних об'єднань в міських закладах освіти, де розглядали з педагогами питання про попередження негативних явищ, насильства, торгівлі людьми. Для класних керівників працівники соціально-психологічної служби проводили семінари, тренінгові заняття за темами: „Безпритульність та торгівля людьми”, „Шляхи запобігання торгівлі людьми”, на яких аналізувались причини безпритульності, ознаки насильства та жорстокого поводження з дітьми.

Обласні та районні адміністрації активно співпрацюють у просвітницькій діяльності з неурядовими організаціями, що діють в області та працюють в напрямку протидії торгівлі людьми. З 2015 року працівники районних відділів у справах сім'ї, молоді та спорту, відділів освіти, відділів культури і туризму, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, РВ УМВС України в Кіровоградській області брали участь у семінарах і тренінгах, які проводилися представниками ГО „Обласна інформаційна служба з актуальних питань жіноцтва”, основну частину яких склали тренінги для працівників органів державних служб з питань „Поширення Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в Україні”.

Найбільш активно в області проводяться заходи щодо організації первинної профілактики торгівлі людьми. Майже у всіх районах проводяться заходи превентивного характеру. Наприклад, у 2014 році у Добровеличківському районі відділом освіти, відділом сім'ї, молоді та спорту проводилася інформаційно-просвітницька робота зі школярами та їхніми батьками (бесіди, круглі столи, психологічні тренінги, анкетування, тестування, показ навчальних відеофільмів тощо). А Добровеличківським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у навчальних закладах проведено 3 групових заняття за темою „Торгівля людьми”, якими охоплено 54 дитини.

У Новомиргородському районі в 2014 році у 21 загальноосвітньому закладі та 2 позашкільних проведено інформування дітей про роботу Національної гарячої лінії з питань запобігання торгівлі людьми. У

пришкільних таборів проведено конкурс за темою: „Що ми знаємо про торгівлю людьми”. Активно протягом трьох років – 2013, 2014, 2015 проводилася роз’яснювальна робота в загальноосвітніх закладах Олександрівського району. Проведені лекції, бесіди, загальношкільні лінійки, „усні журнали” з даної тематики. Серед учнів 9-10 класів постійно проводяться психолого-педагогічні бесіди, групові тренінги з питань попередження торгівлі людьми.

Олександрійським районним центром соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді проводяться виховні години „Як не стати жертвою работоргівлі”, спеціалістами центру розповсюджуються інформаційні буклети.

Активна просвітницька робота проводилася протягом 2013-2014 років в Онуфріївському районі. Так, у чотирьох школах для учнів 6-11 класів проведено 2 відеолекторії за темою: „Торгівля людьми, насильство в сім’ї – злочин проти людини”, якими було охоплено 162 учні; проводились години спілкування за темою: „Безпечне працевлаштування”; круглі столи „Причини існування торгівлі людьми – жінками та дівчатами в сучасному світі”, „Міжнародні та державні акти щодо запобігання торгівлі людьми”, виставки, конкурси дитячих малюнків „Ні – торгівлі людьми”; лекторії для батьків тощо.

Багато заходів відбулось у навчальних закладах м. Кіровограда. Починаючи з 2012 року в навчальних закладах організовано: перегляд фільмів та роликів соціального спрямування з подальшим обговоренням «Станція призначення - життя», «Торгівля жінками», «Третє тисячоліття – рабство існує», «Торгівля людьми – це може трапитись з кожним»; огляд статей періодичної преси з питань торгівлі людьми; цикл бесід, виховних та класних годин за темами: «Якщо ви збираєтесь за кордон», «Попередження насильства: подолання стереотипів та формування правил безпечної поведінки», «Злочин, який не розголошується», «Обережно! Незнайомець!», «Легальне працевлаштування – шлях до безпеки», конференції «Порушення прав дітей: експлуатація та торгівля». Учні старших класів відвідували міський центр зайнятості з метою проведення інформаційно-роз’яснювальної роботи стосовно злочинів, пов’язаних з торгівлею людьми. Подібні заходи проводились протягом 2013 – 2015 років. Заходами охоплено 2205 учнів та студентської молоді.

Обласні та районні центри зайнятості також проводять інформаційно-роз’яснювальну роботу з питань протидії торгівлі людьми серед незайнятих громадян, які звернулись за допомогою. Обов’язково попереджають про приховані ризики нерегульовані трудової міграції, особливості працевлаштування закордоном. В Голованівському районі протягом 2014-2015 років профконсультаційними семінарами з питань запобігання нелегальної трудової міграції і торгівлі людьми охоплено 90 осіб. У Добровеличківському районі працівниками служби у справах дітей під час проведення рейдів під назвою „Діти вулиці” проводиться роз’яснювальна робота з молодими батьками про можливу загрозу та засоби і методи, які

використовують торгівці людьми під час прийому на роботу. Службою ведеться облік неповнолітніх, які не навчаються і знаходяться в групі ризику.

В Олександрійському районі у 2013 році щочетверга працівники районного центру зайнятості проводили семінари з питань зайнятості за кордоном та безпечної трудової міграції. Ця робота продовжувалась і у 2015 році.

Працівники Онуфріївського центру зайнятості у 2014 році розповсюдили 89 інформаційних буклетів під час проведених семінарів для молодих незайнятих громадян, які мали намір виїхати на заробітки за межі України.

Активно проводилася інформаційно-роз'яснювальна робота у 2013-2014 роках в Устинівському районі, а також у містах Кіровограді та Олександрії.

До роботи з попередження торгівлі людьми у деяких районах долучились бібліотеки як інформаційні центри громад. Книжкові виставки, зустрічі з юристами, бесіди і лекції для молоді протягом 2014 р. проведені у районних бібліотеках Долинського, Добровеличківського, Новомиргородського, Онуфріївського районів, а також у бібліотеках централізованої бібліотечної системи м.Кіровограда.

Робота з попередження та протидії торгівлі людьми висвітлювалась на сайтах районних адміністрацій, але слід зауважити, що інформації замало і вона несистемна. Деякі адміністрації публікували нормативно-правову базу з даного питання, деякі звітували про створення координаційних рад та відповідальних осіб, більшість – звітували про заходи превентивного характеру, які проводилась у районі. У засобах місцевої масової інформації, на радіо та телебаченні інформація щодо проведених заходів висвітлювалась дуже нерегулярно. За даними, що були зібрані у звітах райдержадміністрацій, тільки працівники Добровеличківського району вказали про щоквартальні публікації в районній газеті „Новомиргородщина” РВУМВС України статей з запобігання і попередження торгівлі людьми.

Одним із завдань обласної цільової програми з протидії торгівлі людьми є забезпечення надання допомоги особам, що постраждали від торгівлі людьми, а саме – послуг різного соціального спрямування, медичної допомоги, направлення постраждалих осіб, які потребують тимчасового притулку, до територіальних центрів соціального обслуговування або обласного центру соціально-психологічної допомоги. Але обласним управлінням праці та соціального захисту населення, центрами служб для сім'ї, дітей та молоді та центрами соціально-психологічної допомоги жодного факту даної діяльності не зафіксовано.

З метою виконання завдання програми щодо захисту прав дітей, які постраждали від торгівлі людьми, службами у справах дітей проводиться постійна робота з опікунами та суб'єктами усиновлення.

Завдання обласної цільової програми з протидії торгівлі людьми вимагає від відділів УМВС України в Кіровоградській області забезпечити оприлюднення статистичних відомостей про виявлені злочини, пов'язані з

торгівлею людьми. Але таких даних за період з 2013 по 2014 рр., а також І півріччя 2015 р. не виявлено.

Мережа громадських правових приймалень органів юстиції в області має надавати безоплатну правову допомогу особам, постраждалим від подібних випадків, а також з метою протидії торгівлі людьми. В Новгородківському та Олександрійському районах при районних центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді протягом 2013-2014 рр. діяли „гарячі лінії” для постраждалих від торгівлі людьми осіб. Але даних про наявність звернень немає.

Окрім звітів районних державних адміністрацій, робоча група проаналізувала звіти та інформації департаментів Кіровоградської облдержадміністрації: соціального захисту населення, освіти і науки, охорони здоров'я; управління комунікацій з громадськістю, служби у справах дітей та обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також сектору боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, кримінальної міліції УМВС України в Кіровоградській області.

Звіти усіх департаментів зазначають, що протягом останніх 2012, 2013, 2014 років звернень громадян, які постраждали від трудового або сексуального насильства з метою торгівлі людьми не надходило. Усі установи спрямовують свою діяльність переважно на попередження торгівлі людьми, проводять лекції, бесіди, тренінги, консультації, анкетування серед молодого покоління, а також незайнятих громадян щодо роз'яснення ризиків, пов'язаних з різними аспектами працевлаштування та соціального життя.

Так департаментами освіти і науки, молоді та спорту облдержадміністрації розроблено обласний план заходів щодо запобігання торгівлі людьми на період до 2015 року (наказ від 22 листопада 2012 р. №469). Цим наказом також зобов'язано розробити відповідні районні заходи та забезпечити їх виконання.

У навчально - виховний процес навчальних закладів області інтегруються програми всеукраїнського і міжнародного рівнів, спрямовані на подолання проявів насильства в учнівському середовищі та протидії торгівлі людьми, зокрема:

Всеукраїнська програма Міністерства освіти і науки України, Міжнародного жіночого правозахисного центру „Ла Страда – Україна” „Запобігання торгівлі людьми та експлуатація дітей”; Міжнародна програма з викорінення найгірших форм дитячої праці в Україні (ІРЕС).

Працівники навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти розробили методичні рекомендації за темою „Толерантне спілкування – один із засобів ефективного впливу на особистість”, в яких розкривається питання толерантного ставлення до осіб, що потрапляли в ситуацію торгівлі людьми.

Працівниками психологічної служби закладів освіти області розроблено та розповсюджено буклети, посібники, методичні рекомендації та проведено виховні години, виступи, моніторингові дослідження, тренінги, круглі столи, відеолекторії, анкетування. Для учнів системи профтехосвіти підготовлено

навчально-методичні та інформаційні розробки: „Учні системи професійно-технічної освіти як група ризику потрапляння в ситуацію торгівлі людьми”, „Недержавні та міжнародні організації України, а також їх можливості в діяльності з попередження торгівлі людьми”, „Попередження торгівлі людьми”.

Таким чином, робота в області з попередження торгівлі людьми в інформаційному аспекті ведеться активно серед підростаючого покоління. Але щодо виявлення осіб, постраждалих від торгівлі людьми за останніх три роки виявлено не було, відповідно і робота щодо надання допомоги таким особам не проводилась з боку державних структур. Про це свідчить і довідка, надана департаментом охорони здоров'я кіровоградської облдержадміністрації, де зазначається, що у комунальному закладі „Центрі планування сім'ї та репродукції людини”, у разі необхідності, буде надаватися психологічна допомога особам, які постраждали від злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також в разі необхідності таким особам буде надаватись амбулаторна та стаціонарна допомога. Тобто, потенційна готовність є.

Робочою групою проаналізовані довідки Сектору боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми Управління Міністерства внутрішніх справ України в Кіровоградській області „Про стан оперативно-службової діяльності УМВС України в області щодо протидії торгівлі людьми та злочинами проти моральності за 2013, 2014 рр. Довідка за 2013 рік свідчить про те, що завдяки вжитому комплексу заходів протягом року виявлено 53 кримінальних правопорушення, пов'язані з торгівлею людьми, але усі справи знаходяться у провадженні, жодного вироку не винесено. У 2014 році не виявлено жодного правопорушення, пов'язаного з торгівлею людьми. Усі кримінальні провадження знаходяться на розслідуванні з 2013 року.

Обласна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2015 року, яка затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації від 13 листопада 2012 року №688-р мала обсяги фінансування. Так у 2014 році на департамент соціального захисту населення виділено на проведення заходів та реалізацію завдань програми 20100 грн.

Також два райони – Онуфріївський і Голованівський - виділяли кошти на реалізацію цільової районної програми протидії торгівлі людьми у 2014 році, відповідно 1300 грн. і 2500 грн. Ці кошти були спрямовані на профілактичні заходи, а саме: проведення навчань, семінарів, „ круглих столів ”; підготовку та розповсюдження інформаційних матеріалів.

В рамках розвитку співробітництва державних установ з громадськими та міжнародними організаціями, фондами з 2015 року ГО „ Обласна інформаційна служба з актуальних питань жіноцтва” в проекті за підтримки ОБСЄ з питань „ Поширення Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в Україні”. Протягом реалізації проекту з грудня 2014 року по жовтень 2015 року проведено низку тренінгів, в яких взяли участь 222 представники державних установ, задіяних у національному механізмі взаємодії.

Виходячі з аналізу заходів, що проводилися в Кіровоградській області з моменту прийняття програми за 2013 - 2015 рр., з виконання Обласної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 рр., а також звітів органів місцевого самоврядування та обласних державних структур, координаційних рад робоча група розробила рекомендації щодо покращення та оптимізації їхньої діяльності:

- підвищити координацію заходів з протидії торгівлі людьми між різними державними відомствами і установами;
- розвивати координацію між представниками державних органів влади та громадянського суспільства;
- забезпечити ефективне і постійне функціонування координаційних рад на обласному та районному рівнях;
- активізувати роботу соціальних служб області з виявлення осіб, потерпілих від торгівлі людьми;
- забезпечити комплексність заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми та трудової експлуатації;
- залучати інспекторів контролю за умовами праці, профспілки, агенства з працевлаштування, бізнес та громадянське суспільство на спільній основі;
- активізувати ідентифікацію й надання допомоги особам, постраждалим від торгівлі людьми з метою трудової експлуатації;
- звертати особливу увагу на ідентифікацію іноземних жертв торгівлі людьми, тимчасово внутрішньо-переміщених осіб, зокрема неповнолітніх, розлучених із сім'єю, нелегальних мігрантів та шукачів притулку;
- органам обласного управління соціального захисту населення та місцевого самоврядування забезпечити систематичне та прозоре висвітлення на сайтах адміністрації комплексної інформації щодо напрямків діяльності з протидії торгівлі людьми;
- регулярно висвітлювати заходи щодо попередження торгівлі людьми у засобах масової інформації;
- обласній координаційній раді регулярно приділяти увагу питанням протидії торгівлі людьми, розглядати на нарадах заходи з попередження ТЛ та допомоги постраждалим;
- розробити нову обласну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми до 2020 року та розглянути її на засіданні координаційної ради.